

การวิจัยสถานการณ์การจัดการจัดบริการคลินิกนมแม่ในสถานพยาบาลในประเทศไทย
ภายใต้ชุดโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคลินิกนมแม่ในสถานพยาบาล
(The current situation of lactation clinic in hospitals in Thailand:
under the research project to improve the lactation clinic in hospitals)

ชมพูนุท โตโพธิ์ไทย
สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
นิศาชล เศรษฐโกศล
มูลนิธิเพื่อการพัฒนาคุณภาพระหว่างประเทศ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และรูปแบบการบริหารจัดการและการจัดบริการของคลินิกนมแม่ในสถานพยาบาลเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกและจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาคลินิกนมแม่ในอนาคตเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างมีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยคัดเลือกจากคลินิกนมแม่ที่มีการจัดบริการอย่างต่อเนื่องในปัจจุบันทั้งในสถานพยาบาลภาครัฐและภาคเอกชนและผ่านการขออนุมัติจริยธรรมการวิจัยจากสถาบันพัฒนาการคุ้มครองการวิจัยในมนุษย์แล้วการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ด้วยการจำแนกข้อความจากการถอดเทปเข้ากลุ่ม จากนั้นจัดกลุ่มข้อมูล และนำผลการจัดข้อมูลมานำเสนอข้อค้นพบพร้อมแปลความหมายผลการศึกษา จากการเก็บข้อมูลในคลินิกนมแม่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 14 แห่งในสถานพยาบาลทั้งรัฐและเอกชน พบว่าสถานการณ์การจัดการจัดบริการคลินิกนมแม่ของสถานพยาบาลแต่ละแห่ง มีพื้นที่การจัดบริการ รูปแบบคลินิก การวางโครงสร้างคลินิกนมแม่ในสถานพยาบาล และแนวทางการจัดบริการที่หลากหลายและแตกต่างกันทั้งในระหว่างสังกัดรัฐและระหว่างรัฐและเอกชนการจัดการจัดหาอุปกรณ์และเครื่องมือสำหรับให้บริการในคลินิกพบว่าแยกได้เป็น ๓ ระดับตามความจำเป็นและความสะดวก ในด้านบุคลากรทุกคลินิกจะมีพยาบาลวิชาชีพเป็นผู้ปฏิบัติงานประจำอย่างน้อย ๑ คน โดยให้บริการในส่วนของ การให้คำแนะนำ การประเมินปัญหาและการแก้ปัญหาเบื้องต้นโดยไม่ใช้หัตถการที่รุนแรง หากมีสภาวะหรือโรคที่ต้องการการวินิจฉัยจะต้องส่งพบแพทย์เพื่อประเมินให้การรักษา ซึ่งแนวทางการส่งต่อพบแพทย์ของคลินิกแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันตามบริบทของสถานพยาบาล ซึ่งมีทั้งข้อดีและข้อเสียที่ควรคำนึงถึงรูปแบบการจัดการมีทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดบริการประกอบด้วยนโยบายและการสนับสนุนจากผู้บริหาร การจัดระบบบริการที่เข้ากับบริบทของสถานพยาบาล การทำงานเป็นทีมแบบสหสาขาวิชาชีพ ปัญหาและอุปสรรคที่พบจากการศึกษานี้คือ ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายและการสนับสนุนทัศนคติของผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานต่อความก้าวหน้าในสาขาอาชีพของบุคลากรและการจัดสรรอัตรากำลัง

สรุปและข้อเสนอแนะ กรมอนามัยในฐานะหน่วยงานรัฐที่มีภารกิจหลักในการส่งเสริมสุขภาพประชาชนทุกกลุ่มวัย และเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของประเทศไทย ควรมีการประกาศนโยบายที่ชัดเจนเรื่องมาตรฐานและแนวทางการจัดบริการคลินิกนมแม่ที่สอดคล้องกับมาตรฐานโรงพยาบาลสายสัมพันธ์ระดับโลกและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในระดับประเทศ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาความร่วมมือกันระหว่าง เพื่อยกระดับความเข้มแข็งของระบบบริการสุขภาพแม่และเด็กทั้งในส่วนของงบประมาณ การพัฒนาบุคลากร การพัฒนามาตรฐานการให้บริการ การติดตามประเมินผลการดำเนินการและผลลัพธ์ทางสุขภาพ และผลการศึกษานี้สามารถใช้เป็นข้อมูลนำเข้าสำหรับการจัดทำคู่มือ มาตรฐานการจัดการบริการคลินิกนมแม่ในสถานพยาบาลของประเทศไทยเพื่อเป็นแนวทางให้แก่ผู้บริหารและบุคลากรสาธารณสุขทุกระดับนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาระบบบริการของตน